

Особено мнение на съдията Цанко Хаджистойчев

Съображенията, поради които подписах решението с особено мнение, са следните:

1. Завещанието е едностранен акт на наследодателя, с който той внася изменение в наследяването. Завещателните разпореждания водят до промяна в наследствените части на наследниците или до облагодетелствуване на лица, които не са наследници по закон. В този смисъл завещанието е коректив на генералния способ за наследяване - наследяването по закон.

Кой и на кого и какво да може да се завещава са въпроси на законодателна преценка. С тяхното разрешаване законодателният орган изпълнява конституционния императив, според който правото на наследяване се гарантира и защитава от закона - чл.17, ал.1 от Конституцията. Законодателят разполага с компетентността да стеснява или да разширява приложното поле на завещателното разпореждане съобразно своите виждания. Тези корекции рефлексират в сферата на наследяването по закон. Трябва да се приеме, че от тях правото на наследяване не се накърнява.

От конституционно гледище не съществуват никакви пречки да бъдат изключени със закон от правното действие на завещанията определена категория имоти. Така е постъпено и това изразява чл.90а ЗН, създаден с § 7 ЗИДЗН (ДВ, бр.60 от 1992 г.), поради което не споделям схващането за противоконституционност.

2. Разпоредбата на чл.90а ЗН разкрива някои особености, които не са съобразени от решението и които поставят правилността му под съмнение. Кой са те ?

Като първа особеност, която характеризира разпоредбата, може да бъде посочен нейният предмет. Той обхваща завещанието и продажбата на наследство. Регулирани са следователно основните актове на разпореждане с наследствено имущество.

Друга особеност е имуществото, спрямо което тези актове нямат сила. Това са имотите, собствеността върху които е възстановена след откриване на наследството на собственика по силата на реституционни закони. Между тези закони пръв по време е Законът за собствеността и ползването на земеделските земи (ЗСПЗЗ). Трябва да се отбележи също, че разпоредбата се отнася до обектите на реституцията както по

настоящите, така и по бъдещи закони.

Третата особеност представлява връзката на разпоредбата с чл.91а и 9а ЗН. Тези разпоредби са също новосъздадени със ЗИДЗН от 1992 г. Характерното е, че те визират същите имоти, които визира чл.90а ЗН - обекти на реституцията. Това обстоятелство поставя трите разпоредби на една плоскост и тя разкрива тяхното единство.

Посочените норми (чл.90а, 91а и 9а ЗН) съдържат правила, които съставляват особен режим за наследяване на реституираните имоти. Изразената единност и еднаквост на тези норми не позволява те да бъдат третираны различно, включително от позицията на конституционния контрол. Равнозначно е да се каже, че както за чл.91а и 9а ЗН не се поддържа и те не са противоконституционни, така същото важи за чл.90а ЗН.

3. Нормативното съдържание на чл.90а се обуславя от редицата хипотези на отделните реституционни закони. Оттук следва, че то обхваща множество случаи на реституционни обекти, които тези хипотези предвиждат.

Веднага трябва да се изтъкне, че противоконституционността е поискана и обявена частично. Тя се отнася само до завещанията, но не и до продажбата на наследство. И най-важното. Не са обхванати всички обекти на реституцията, спрямо които по силата на чл.90а ЗН разпоредителните актове с наследствено имущество нямат действие. Засегнати са само тези на един от реституционните закони и то само по отношение на една от неговите хипотези. Това са възстановените по чл.10, ал.1 ЗСПЗЗ имоти. Единствено само за тях, но не дори за другите реституирани земеделски земи, е прието, че изключването им от действието на завещанията е противоконституционно. Основната мотивировка е, че правото на собственост не е било губено в цялост и "със закона то е възстановено в пълния му вид, а не се придобива отново", сир. различава се от останалите реституционни случаи. Прецизността обаче изисква да се посочи, че казаното за земите по чл.10, ал.1 ЗСПЗЗ може да се каже и за други възстановени имоти по същия закон, но по отношение на тях поискана противоконституционност няма.

Аргументът на решението не ми се струва достатъчно убедителен. Посочената разлика в наследственоправно отношение не е в състояние да отдели въпросните имоти от останалите обекти на реституцията и да разруши единството им с тях. По силата на чл.91а, изр.2 ЗН всички реституирани имоти, вкл. и тези по чл.10, ал. 1

ЗСПЗЗ, са "новооткрито наследство". Това означава, че те без изключение са изключени от общия режим и са подчинени на специалните правила за наследяване, създадени със ЗИДЗН от 1992 г. Ето защо от тази гледна точка обявената частична противоконституционност е също неприемлива.

4. Не може да бъде отминат фактът, че искането за противоконституционност е направено и уважено след като нормата на чл.90а ЗН има близо четири години съществуване. Завещанията са произвели своето действие без реституираните имоти, вкл. без тези по чл.10, ал.1 ЗСПЗЗ. При това положение решението може да провокира нови спорове между заинтересуваните собственици и усложнения в съдебната практика. То не съдейства и на идеята за законов стабилитет, който е особено необходим за един наследствен закон.

Всички тези съображения са причината, за да подпиша решението с особено мнение.